

ня тощо; договори про влаштування дітей, що мають психічні захворювання: шизофренію, олігофренію, епілепсію тощо. Окрім цього, доречним буде і врахування в договорі наявності особливих здібностей у дитини. Наприклад, якщо дитина має хист до співу, доречним буде покласти за договором обов'язок на батьків щодо сприяння розвитку таланту дитини. Як зазначено у статті 29 Конвенції про права дитини «...освіта дитини має бути спрямована на розвиток особи, талантів, розумових і фізичних здібностей дитини в найповнішому обсязі».

Таким чином, індивідуально визначений предмет договору передбачає, наявність не тільки загальнозначених обов'язків, що закріплені на сьогодні типовим договором, як, наприклад, «...створення належних умов для всебічного розвитку дітей, одержання ними освіти, підготовки до самостійного життя та праці», що є досить загальним, та не здатен повною мірою забезпечити реалізацію права дитини на розвиток її конкретних здібностей, а і певний перелік спеціальних обов'язків прийомних батьків по реалізації своєї діяльності в конкретній прийомній сім'ї по відношенню до конкретної дитини, яка влаштована до цієї сім'ї.

Що стосується строків укладення договору, можливим видається виокремлення договорів про передачу дитини в прийомну сім'ю на певний термін у зв'язку із знаходженням її батьків у довготривалій відпустці, або для реабілітації дитини, яка отримала значний стрес внаслідок смерті батьків та довготривалих. Особливості предмету такого договору будуть, у свою чергу, впливати на строк

його дії та підстави припинення. Наприклад, «у зв'язку з поверненням батьків з відрядження», «у зв'язку з завершенням реабілітаційного періоду дитини та готовністю її для влаштування до «постійної сім'ї» шляхом передачі на усиновлення тощо.

Висновки. Підводячи підсумки проведеного аналізу слід зазначити, що при укладенні договору про влаштування дитини в прийомну сім'ю, у кожному конкретному випадку, враховуючи вищенаведені норми цивільного законодавства, він може бути приведений у відповідність до індивідуалізованих особливостей та потреб дитини, прийомної сім'ї та правовідносин, що складаються між сторонами договору. Таким чином, пропонується розширити питому вагу саме договору у регулюванні діяльності прийомних сімей. При цьому, слід чітко визначити перелік обов'язкових умов договору, що є істотними, враховуючи можливість трансформації договірних обов'язків сторін договору з урахуванням спеціалізації кожної конкретної прийомної сім'ї. А також, враховуючи зазначені підстави, передбачити можливість укладення як довготривалих, так і короткотермінових договорів. Вказані зміни на наш погляд повинні істотно вплинути на підвищення рівня якості піклування над дітьми, що влаштовуються до прийомних сімей та підвищити рівень відповідальності прийомних батьків та удосконалити систему взаємодії прийомних батьків та органів опіки та піклування по забезпеченню захисту найвищих цінностей природних невід'ємних прав дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 року (ратифіковано Постановою ВР 789-XII від 27.02.91) IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2002 р. № 565 «Про затвердження Положення про прийомну сім'ю» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/565-2002-n>.
4. Сімейний кодекс України : науково-практичний коментар / За ред. І. В. Жилінкової. – Х. : Ксилон, 2008. – 855 с.
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Братусь С. Н. Предмет и система советского гражданского права. – М. : ЗАО Юстицинформ, 2005. – 208 с.
7. Ігнатенко К. В. Сутність та структура готовності прийомних батьків до виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN12/10ikvrbp.pdf>.
8. Пряхников Н. С., Пряхникова Е. Ю. Психология труда и человеческого достоинства. – Издательство : Академия, 2005. – 480 с.

УДК 347

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

APPEALS AGAINST DECISIONS, ACTIONS OR OMISSIONS OF OFFICIALS OF THE STATE EXECUTIVE SERVICE: THEORY AND PRACTICE

Вінциславська М.В.,

*аспірант кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті з'ясується питання визначення юрисдикції справ щодо оскарження рішення, дій чи бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби. Зроблено висновок, що відповідні справи підлягають розгляду в порядку того виду судочинства, в якому ухвалювалось рішення, незалежно від суб'єктного складу осіб. Усі інші рішення, у тому числі рішення несудових органів – в адміністративному порядку.

Ключові слова: державний виконавець, скарга, суд, оскарження, юрисдикція, рішення.

В статье выясняются вопросы определения юрисдикции дел по обжалованию решений, действий или бездействия должностных лиц государственной исполнительной службы. Сделан вывод о том, что соответствующие дела подлежат рассмотрению в порядке того вида судопроизводства, в котором принималось решение, независимо от субъектного состава лиц. Все другие решения, в том числе решения несудебных органов – в административном порядке.

Ключевые слова: государственный исполнитель, жалоба, суд, обжалование, юрисдикция, решение.

The issues of defining jurisdiction of cases of appeal against decisions, actions or omissions of officials of the state executive service are analysed. The conclusion is made that these cases should be considered under legal proceedings of the adoption of decision, regardless of the subjective composition of persons. All other decisions, including decisions of non-judicial authorities – under administrative procedure.

Key words: state executive, appeal, court, appealing, jurisdiction, decision.

Згідно зі ст. 55 Конституції України, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. У ст. 124 Конституції України передбачено, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають в державі. Із зазначеної вище норми, можна зробити висновок, що юрисдикція судів поширюється в тому числі і на ті правовідносини, які виникають в процесі примусового виконання рішення суду або іншого юрисдикційного органу. Однак, на сьогоднішній день, як в теорії так і на практиці відсутній єдиний механізм правового регулювання та визначення юрисдикції справ щодо оскарження рішення, дії або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби

Питання визначення юрисдикції щодо оскарження рішення, дії або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби були предметом наукових досліджень Ю. В. Білоусова, В. А. Кройтора, Ю. Сульженка, С. В. Щербак, С. Я. Фурсою та іншими. Разом з тим постійні зміни до законодавства потребують подальшого дослідження даного питання.

Відповідно до статті 13 Закону України «Про державну виконавчу службу», дії або бездіяльності державного виконавця можуть бути оскаржені до вищестоящої посадової особи або до суду у порядку, встановленому законом [1]. Хоча у цій статті йдеться лише про оскарження дій та бездіяльності державного виконавця, про рішення нічого не сказано, вже в ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження» мова йде про оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби стягувачем та іншими учасниками виконавчого провадження (крім боржника) начальнику відділу, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець, або керівнику відповідного органу державної виконавчої служби вищого рівня чи до суду [2]. При цьому слід звернути увагу, що оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби до начальника відповідного відділу або керівника вищестоящего в порядку підлеглих органу цієї служби в передбачених Законом випадках не може бути підставою для відмови у прийнятті скарги судом, оскільки на ці правовідносини поширюється юрисдикція суду, закріплена ст. 55, 124 Конституції України, а також Постановою Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [3].

Як було зазначено вище, згідно з ч. 3 ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження» рішення, дії чи бездіяльність начальника відділу можуть бути оскаржені до вищестоящего органу державної виконавчої служби. Однак виникає питання – до якого вищестоящего органу? Оскільки деякі положення підзаконних нормативно-правових актів мають суттєві неузгодженості з іншими нормативними актами. Так, Закон України «Про державну виконавчу службу» та Закон України «Про виконавче провадження» визначають вищим керівним органом в системі примусового виконання рішень – Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України. Водночас Указом Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» утворена Державна виконавча служба України як центральний орган виконавчої влади, на який покладено функції з реалізації державної політики у сфері організації виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) відповідно до законів [4]. Положенням «Про Державну виконавчу службу України», затвердженим Указом Президента України від 6 квітня 2011 року № 385, Державна виконавча служба України відповідно до покладених на неї завдань організовує розгляд звернень громадян та юридичних осіб з питань, пов'язаних з діяльністю

служби і структурних підрозділів територіальних органів Міністерства юстиції України, що забезпечують реалізацію повноважень Державної виконавчої служби України [5]. У той же час ч. 3 ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження» визначає, що Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України розглядає виключно скарги на рішення, дії чи бездіяльність начальників управлінь державної виконавчої служби Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі.

Таким чином, склалася ситуація, що вказаними вище підзаконними нормативно-правовими актами Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України на теперішній час не є органом виконавчої служби, оскільки останній виключений із структури Міністерства юстиції України. У той же час вказаними Законами визначено вищим керівним органом в системі примусового виконання рішень – Департамент державної виконавчої служби Міністерства юстиції України. Така колізійна ситуація не сприяє здійсненню примусового виконання рішень, оскільки не зрозуміло, який вищий орган уповноважений розглядати скарги на рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої служби, а також який орган залучати у якості відповідача з приводу стягнення збитків з органів Державної виконавчої служби.

Якщо особа не згодна з рішенням, прийнятим щодо скарги, вона має право оскаржити її в судовому порядку. При цьому, державний виконавець або начальник відділу, якому підпорядкований державний виконавець зобов'язаний роз'яснити сторонам та іншим учасникам виконавчого провадження їх право звернутися до суду, а також в якій саме суд і в якому порядку, в який строк можливе оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця.

Переходячи безпосередньо до визначення юрисдикції справ по оскарженню рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця, слід зазначити, що такий порядок оскарження встановлюється нормами процесуальних кодексів, а саме розділом VII Цивільного процесуального кодексу України, ст. 121-2 Господарсько-процесуального кодексу України, ст. 181 і 267 Кодексу адміністративного судочинства України. При цьому процедура оскарження в різних видах судочинства не є уніфікованою.

Так, згідно ст. 383 ЦПК України сторони мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права і свободи. Згідно ч. 2 ст. 384 ЦПК України скарга подається до суду, який видав виконавчий документ. В той же час, згідно ч. 1 ст. 181 КАС України учасники виконавчого провадження (крім державного виконавця) та особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб.

З аналізу цих норм випливає, що однаково предметна справа віднесена до різних видів судочинства, а від так не зрозуміло до якого суду звертатися для оскарження рішення, дії та бездіяльності державного виконавця.

Така ситуація потребує скорішого врегулювання у законодавстві, оскільки таке неоднозначне правове регулювання судової юрисдикції щодо одних і тих самих справ по оскарженню виконавчих дій в різних видах судочинства порушує суб'єктивні права і інтереси осіб, які звертаються за судовим захистом.

Крім того, в цих видах судочинства існують свої відмінності щодо процедури оскарження, що прослідковується вже на початку звернення сторін до суду. Так, формою звернення до суду в цивільному та господарському судочинстві є скарга, а в адміністративному судочинстві – позовна заява. Скарга на відміну від позову не підлягає оплаті судовим збором. Хоча в п. 22 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» від 26.12.2003 р. йдеться про те, що скарги на рішення, дії або бездіяльність посадових осіб державної виконавчої служби оплачуються державним митом відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93 «Про державне мито» [6; 7].

Наступна відмінність полягає і в суб'єктному складі осіб, які мають право подати скаргу (позов). Так, в цивільному судочинстві скаргу мають право подати лише сторони виконавчого провадження. В господарському судочинстві, окрім сторін, передбачений також прокурор. При цьому Постановою пленуму Вищого господарського суду України від 17 жовтня 2012 року № 9 «Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України», враховуючи положення статті 121-2 ЦПК, роз'яснено, що скарги на дії чи бездіяльність органів державної виконавчої служби щодо виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів розглядає лише місцевий господарський суд, яким відповідну справу розглянуто у першій інстанції, тобто той господарський суд, що вивав виконавчий документ (наказ чи ухвалу), незалежно від того, якою саме особою подано скаргу, і в тому ж складі суду (якщо цьому не перешкоджають об'єктивні обставини, як-от, звільнення судді, його захворювання, перебування у відпустці тощо) [8]. Тобто, згідно з роз'ясненням, не лише стягувач, боржник та прокурор мають право подати скаргу, але й інші учасники виконавчого провадження. В адміністративному судочинстві цей перелік є найширшим, оскільки окрім вказаних вище суб'єктів, звертатися з адміністративним позовом мають право також особи, які залучаються до проведення виконавчих дій (перекладачі, експерти, спеціалісти, суб'єкти оціночної діяльності-суб'єкти господарювання). Незрозумілим залишається логіка законодавця щодо встановлення можливості оскарження рішень дій та бездіяльності державного виконавця, особами, які залучаються до проведення виконавчих дій виключно в порядку адміністративного судочинства. На нашу думку, незалежно від суб'єктного складу, справа має розглядатися в порядку того виду судочинства, в якому рішення ухвалювалось. Однак тут існує виключення з правил, оскільки в п. 6 Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби» розтлумачено, що до юрисдикції адміністративних судів належать справи про оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби, прийнятих (вчинених, допущених) під час примусового виконання постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу, як виконавчих документів в окремому виконавчому провадженні (із змінами, внесеними згідно з постановою Вищого адміністративного суду України від 21 травня 2012 року № 5, від 14 вересня 2012 року № 10). Тобто в даному випадку, незалежно від того, в порядку якого виду судочинства ухвалювалось рішення, справи з приводу оскарження постанов державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу, розглядаються виключно в адміністративному порядку. Так, Київським апеляційним адміністративним судом було

розглянуто апеляційну скаргу за адміністративним позовом ОСОБА_1 до Підрозділу примусового виконання рішень Відділу державної виконавчої служби и Головного управління юстиції ОСОБА_2 у м. Києві про скасування постанови та визнання дій незаконними. Ухвалою Окружного адміністративного суду м. Києва від 05 серпня 2010 року відмовлено у відкритті провадження у справі на підставі п. 1 ч. 1 ст. 109 КАС України. Не погоджуючись з рішенням суду позивач звернувся до Окружного адміністративного суду м. Києва з позовом про скасування постанови про стягнення з боржника виконавчого збору від 15.07.10 р. та визнання незаконними дій ОСОБА_2. Так, суд першої інстанції ухвалою від 05 серпня 2010 року відмовив у відкритті провадження, оскільки справа не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства. Крім того, зазначив, що вимоги заявлені щодо постанови від 15.07.10р., пов'язані з виконанням виконавчого листа, виданого у цивільній справі. Київський Апеляційний адміністративний суд цілком обґрунтовано скасував ухвалу суду 1-ї інстанції. Оскільки, незважаючи на те, що виконавчий документ видано в порядку цивільного судочинства, однак оскарженню підлягає постанова про стягнення виконавчого збору, що пов'язано з реалізацією цими органами владних управлінських функцій, а тому належить до адміністративної юрисдикції [9].

Неоднаковим є і строк розгляду скарги (адміністративного позову). В цивільному та адміністративному процесі такий строк складає 10 днів, з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод (ч. 1 ст. 385 ЦПК, ч. 2 ст.181 КАС України). Однак в ЦПК України не встановлено порядок обчислення цього строку. Вважаємо, що по аналогії з КАС України слід передбачити, що цей строк починає обчислюватись з наступного дня після відкриття провадження у справі. Цю саму норму, варто передбачити і в господарському процесі, оскільки там строк взагалі не визначений, що на нашу думку є упущенням законодавця.

Згідно з ч. 2 ст. 385 ЦПК України, пропущений з поважних причин строк для подання скарги може бути поновлений судом. При вирішенні питання про те, які підстави можна вважати поважними для поновлення строку звернення до суду з відповідною скаргою, то суд має керуватися тим, що вичерпного переліку таких підстав ЦПК не містить, вони у кожному конкретному випадку залежать від певних ситуацій. При цьому судом також має враховуватися прецедентна практика Європейського суду з прав людини щодо застосування статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка гарантує справедливий судовий розгляд, а виконання рішення суду є завершальною частиною розгляду цивільної справи (Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення у цивільній справі від 21 грудня 2012 р.). Крім того, виходячи із ч. 3 ст. 73 ЦПК, одночасно з клопотанням про поновлення чи продовження строку належить вчинити ту дію або подати той документ чи доказ, стосовно якого заявлено клопотання. Таким чином, на нашу думку, клопотання про поновлення строку повинно подаватися одразу зі скаргою на рішення, дію або бездіяльність державного виконавця. Щодо поновлення строків в адміністративному судочинстві, то в ст. 100 КАС України, зокрема передбачено, що адміністративний позов, поданий після закінчення строків, установлених законом, залишається без розгляду, якщо суд за заявою особи, яка його подала, не знайде підстав для поновлення строку, про що постановляється ухвала. При цьому необхідно пам'ятати, що строк встановлений ст. 100 КАС України застосовується лише до учасників виконавчого провадження (крім державного виконавця) та осіб, які залучаються до проведення виконавчих дій. Щодо інших спірних правовідносин

підлягають застосуванню строки передбачені ст. 99 КАС України. Так, Ухвалою Окружного адміністративного суду міста Києва від 16.12.2010 у справі № 2а-14738/10/2670 з підстав пропущення позивачем строку звернення до суду було залишено без розгляду адміністративний позов Особи 1 до Міського відділу державної виконавчої служби Ужгородського міськрайонного управління юстиції. Зазначена ухвала була скасована Київським апеляційним адміністративним судом з підстав передчасності висновку про залишення позову без розгляду, оскільки суд першої інстанції застосував до спірних правовідносин спеціальні строки, встановлені статтею 181 КАС України. Натомість апеляційна інстанція беручи до уваги вимоги статті 181 КАС України, а також те, що позивач не є учасником виконавчого провадження та його не було залучено до виконавчих дій, вважає, що на дані правовідносини поширюється шестимісячний строк, встановлений ч. 2 ст. 99 КАС України [10].

За результатами розгляду скарги в цивільному та господарському судочинстві виноситься ухвала суду, а в адміністративному судочинстві приймається постанова. З цього приводу слід зазначити, що на сьогоднішній день правова природа скарг на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця залишається не визначеною. На думку М. К. Юкова, В. М. Шерстюка, розгляд скарг на неправомірні дії судових приставів підвідомчим судам загальної юрисдикції повинні розглядатись в рамках уже відкритої і розглянутої судом справи, яка дійшла у своєму розвитку до стадії виконання, з винесенням по скарзі рішення без порушення нового самостійного процесу [11, с. 220-222]. З такою думкою важко погодитися, оскільки скарга на державного виконавця не може розглядатися в рамках єдиного процесу. З цього приводу слушно зауважує С. Я. Фурса про те, що такий підхід викликає заперечення, оскільки за правилами ст. 208 ЦПК України справа не вирішується по суті ухвалою. При цьому в ЦПК України не сказано, що заявлені вимоги щодо неправомірних дій державного виконавця є безспірними, навпаки, вони підлягають доказуванню на загальних підставах [12, с. 747]. І справді, це є окремий вид судового провадження, оскільки виконавче провадження вже не є стадією цивільного процесу. По-друге, як було вище зазначено, між сторонами може виникнути матеріально-правовий спір. При задоволенні скарги у заявника можуть з'явитися підстави для відкриття провадження за правилами позовного провадження з метою відшкодування завданої державним виконавцем матеріальної та (або) моральної шкоди [12]. З урахуванням вищевказаного, можна стверджувати, що в процесуальних кодексах доцільніше було б закріпити положення, згідно з яким за результатами розгляду скарги на дії державного виконавця суд ухвалював би рішення.

Отже, з метою встановлення єдиної судової практики і виключення конфлікту юрисдикцій, вважаємо, що ч. 4 ст. 82 Закону України «Про виконавче провадження» необхідно викласти у такій редакції:

Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби по виконанню судового рішення можуть бути оскаржені сторонами та іншими учасниками виконавчого провадження до суду, який видав виконавчий документ.

Рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби по виконанню рішення виданого несудовими юрисдикційними органами можуть бути оскаржені сторонами та іншими учасниками виконавчого до відповідного адміністративного суду, в порядку передбаченому законом.

У зв'язку з чим відповідні зміни необхідно внести до ст. 181 КАС України і передбачити:

Сторони, та інші учасники виконавчого провадження мають право звернутися до адміністративного суду із позовною заявою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права чи свободи, а також якщо рішення видане несудовими юрисдикційними органами.

А також доповнити ст. 383 ЦПК України і викласти у такій редакції:

Сторони та інші учасники виконавчого провадження мають право звернутися із скаргою до суду, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права чи свободи.

Ст. 121-2 ГПК України доповнити і викласти у такій редакції:

Скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів можуть бути подані сторонами та іншими учасниками виконавчого провадження протягом десяти днів з дня вчинення оскаржуваної дії, або з дня, коли зазначеним особам стало про неї відомо, або з дня, коли дія мала бути вчинена.

В цілому аналіз законодавства і судової практики дають можливість зробити висновок, що процесуальні питання оскарження рішення, дії та бездіяльності державного виконавця в процесуальних кодексах регулюються по-різному, що на наш погляд є неприпустимим. Сподіваємось, що завдяки запропонованим змінам вдасться вирішити деякі труднощі, які виникають при оскарженні рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про державну виконавчу службу» від 24.03.1998 р. № 202/98 – ВР // Відомості Верховної Ради. – Із змінами від 08.03.2011 р.
2. Закон України «Про виконавче провадження» від 24.04.1999 р. № 606 – XIV – ВР // Відомості Верховної Ради. – Із змінами від 18.01.2013 р.
3. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 // Відомості Верховної Ради. Із змінами від 01.11.1996 р.
4. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 року № 1085/2010 – ВР // Відомості Верховної Ради. Із змінами від 28.02.2013 р.
5. Про затвердження Положення про Державну виконавчу службу України: Указ Президента України від 6 квітня 2011 року № 385/2011 – ВР // Відомості Верховної Ради. Із змінами від 04/04/2012 р.
6. Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження: постанови Пленуму Верховного Суду України від 26.12.2003 р. № 14 – ВР // Відомості Верховної Ради. Із змінами від 26.12.2003 р.
7. Про державне мито : декрет Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93 – ВР // Відомості Верховної Ради. Із змінами від 01.01.2013 р.
8. Про деякі питання практики виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів України : постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 жовтня 2012 року № 9 – ВР // Відомості Верховної Ради. Із змінами від 16.01.2013 р.
9. Адміністративна справа № 2а-11619/10/2670 // Архів Київського Апеляційного адміністративного суду.

10. Адміністративна справа № 2а-14738/10/2670 // Архів Окружного адміністративного суду міста Києва.

11. Комментарий к Федеральному закону «Об исполнительном производстве» / Под ред. М. К. Юкова и В. М. Шерстюка. — М., 1998. — С. 220–222.

12. Закони України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: науково-практ. коментар / С. Я. Фурса [и др.] ; заг. ред. С. Я. Фурса ; Центр правових досліджень Фурси. — К. : Видавець Фурса С. Я. ; К. : КНТ, 2008. — С. 747 — (Серія «Процесуальні науки»).

УДК 347.823.36 : 347.466 (045)

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОВІТРЯНОГО СУДНА ЯК ОСОБЛИВОГО ОБ'ЄКТА ІПОТЕЧНИХ ПРАВОВІДНОСИН LEGAL STATUS OF AIRCRAFT AS A SPECIAL OBJECT OF MORTGAGE LEGAL RELATIONSHIPS

Гелич А.О.,
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри господарського права і процесу
Юридичного інституту
Національного авіаційного університету
Рибачок В.А.,*
*кандидат юридичних наук,
віце-президент ІІІ «Юридичне бюро Рижого»*

У статті досліджується проблема передачі в іпотеку такого специфічного об'єкту, як повітряне судно. Порушена проблема розглядається шляхом аналізу співвідношення норм цивільного законодавства з нормами іпотечного законодавства та нормами, що регулюють діяльність користувачів повітряного простору України при передачі в іпотеку повітряного судна, а також шляхом дослідження значення державної реєстрації повітряних суден в Україні при укладенні іпотечних договорів. Акцентовано увагу на особливостях та складнощах, що виникають під час укладення іпотечних договорів повітряних суден та запропоновано зміни до чинного законодавства України, спрямовані на вдосконалення визначення повітряного судна, як предмету іпотечного договору.

Ключові слова: повітряне судно, об'єкт, майно, іпотечні правовідносини, іпотечний договір.

В статье исследуется проблема передачи в ипотеку такого специфического объекта, как воздушное судно. Поднятая проблема рассматривается путем анализа соотношения норм гражданского законодательства с нормами ипотечного законодательства и нормами, регулируемыми деятельностью пользователей воздушного пространства Украины при передаче в ипотеку воздушного судна, а также путем исследования значение государственной регистрации воздушных судов в Украине при заключении ипотечных договоров. Акцентируется внимание на особенностях и сложностях, возникающих при заключении ипотечных договоров воздушных судов и предложены изменения в действующее законодательство Украины, направленные на совершенствование определения воздушного судна, как предмета ипотечного договора.

Ключевые слова: воздушное судно, объект, имущество, ипотечные правоотношения, ипотечный договор.

The problem of transferring such a specific object as an aircraft to the mortgage is investigated in the article. The raised problem is considered by analyzing the correlation between the civil law rules, mortgage laws and regulations governing airspace users in Ukraine to the mortgage of an aircraft, as well as by examining the value of state registration of an aircraft in Ukraine when entering mortgage contracts. Attention is focused on the peculiarities and complexities that arise when making aircraft mortgage contracts and changes are proposed to the current legislation of Ukraine to improve the definition of an aircraft as the subject of mortgage contract.

Key words: aircraft, object, property, mortgage legal relationships, mortgage contract.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день іпотека зайняла провідне місце в господарській діяльності суб'єктів господарювання серед усіх засобів забезпечення виконання зобов'язань. При цьому іпотека застосовується не лише при фінансуванні іпотечного кредитування, але й для забезпечення виконання зобов'язань як за цивільними договорами, так і договорами в сфері господарювання. Однак, сьогодні не можна стверджувати, що законодавче регулювання іпотечних правовідносин на належному рівні регулює механізм укладення іпотечних договорів, а особливо іпотечних договорів, предметом яких виступає специфічні об'єкти, тобто об'єкти, що не віднесені чинним законодавством України до нерухомого майна, але передача яких в заставу здійснюється відповідно до вимог іпотечного законодавства.

Так, з прийняттям Цивільного кодексу України [1] та Закону України «Про іпотеку» [2] розпочався новий етап становлення механізму укладення іпотечних договорів повітряних суден, оскільки саме ці нормативні акти встановили, що застава повітряних суден здійснюється відповідно до положень Закону України «Про іпотеку».

Однак закріплення на рівні закону положень про те, що застава повітряних суден регулюється за правилами,

визначеними Законом України «Про іпотеку», жодним чином не полегшило механізм укладення іпотечних договорів, а навпаки викликало неоднозначне застосування положень чинного законодавства України при визначенні предмету договору іпотеки. Саме тому, **метою** цієї статті є дослідження питань щодо іпотеки повітряних суден та особливостей укладення іпотечних договорів повітряних суден.

Стан дослідження. На сьогоднішній день питання оформлення іпотечних правовідносин досить активно досліджується в науковій юридичній літературі такими вченими, як: М. В. Абрамовою, Ч. Н. Азімовим, І. Базановим, М. І. Брагінським, В. В. Вітрянським, О. Головка, О. Грибановою, В. Друговою, О. А. Загорулько, В. М. Коссаком, І. І. Пулковською, С. Г. Пасічник, І. І. Пучковською, Л. К. Радзівською, І. В. Спасібо-Фатеевою, Н. О. Саніахметовою тощо. Однак більшість наукових праць як вітчизняних, так і закордонних авторів присвячена саме дослідженню питань матеріального права щодо механізму встановлення іпотеки та визначення правового статусу такого об'єкту цивільних правовідносин, як повітряне судно.

При цьому поза увагою більшості науковців залишаються питання, присвячені дослідженню механізму пере-